

ZEYTİNKÖY EVLERİNDE AHŞAP SÜSLEME

WOODEN ORNAMENTS IN ZEYTİNKÖY HOUSES

Nurcan BAHARGÜLÜ*

ÖZ

Geleneksel Türk evleri mimari yapısı ve süsleme özellikleri bakımından bölgenin coğrafyası, tarihsel gelenekleri ve malzeme imkanlarına göre şekillenmiştir. Özellikle o bölgede yaşayan insanların sosyo-ekonomik yapısı, yaşam ve inanç biçimleri de yapıların biçimlenmesinde etkili olmuştur. Bu etkiler ışığında ortaya çıkan evler malzeme ve teknik, plan tipleri, dış ve iç cephe süsleme özellikleriyle bir bütünlük içerisinde. Çalışmanın amacı kırsalda bulunan köy evlerinin dış ve iç cephelerdeki ahşap süslemeleri ele alınacaktır. Muğla İli, Yatağan ilçesine bağlı Zeytinköy’de yer alan evlerin ahşap süslemeleri dış cephede; pencere dirbızanlarında, pencere kafes ve kepenklerinde, iç donatılarda ise oda giriş kapılarında, yüklük, sulukluk, bömbelik kapaklarında, fırınç ve mushafliklarda, tavanlar, raflar ve dolap kapaklarında yoğun kullanım alanı bulmuştur. Bu evlerin ahşap süslemeleri yerli usta olan dülgerler tarafından oyma-kabartma, kazıma, çatma ve çakma teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Kullanılan motifler yöreye özgü olup bölgedeki bitkilerin stilize edilmiş halleridir. Bitkisel süslemenin yanı sıra geometrik, nesnel, yazılı ve figürlü süslemelere de yer verilmiştir. Bütüncül bir bakış açısı ile ele alınan Zeytinköy’deki evlerin ahşap süslemeleriyle birlikte kırsal mimariyi ön plana çıkarmak ve süslemeleri yapan ustalar bağlamında bundan sonraki yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muğla, Zeytinköy, geleneksel mimari, ahşap süsleme, evler

ABSTRACT

Zeytinköy, a mountain village located in the Yatağan district of Muğla, stands out with its traditional houses and wooden ornaments. It contains examples of rural architecture that are highlighted by its geography and socio-economic structure.

In this study, which examines the wooden decorations of Zeytinköy houses within the context of Turkish house tradition, the wooden ornaments on the exterior and interior facades of the houses are discussed. Particularly on the exterior, ornaments are concentrated on elements such as window bars, window lattices, room entrance doors and interior elements such as closets, chests, flower holders, bömbelik, water storage boxes, shelves, oven doors, and Quran stands.

* Dr. Öğretim Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Konya.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4218-5723> ♦ E-mail: bahargulu05@hotmail.com

Depending on where wooden ornamentation is used, construction techniques such as nailing-embedding, and joining are used, while openwork, carving-relief and engraving techniques are applied in terms of ornamentation techniques. The sections surrounding the table and panels on door frames and wings are made of pine wood, while chestnut, mulberry and walnut trees are preferred in the motifs on the wing surface.

The wing surfaces of the room doors providing entry to the houses are divided into two or three sectioned panels. In addition to the wings, there are also the top and crown sections. The main composition in each divided panel is generally in the form of a passionflower, multi-armed star and diamond. Small panels in horizontal, vertical, and diagonal shapes are placed around the main motifs. Passionflowers with rosette designs are also used in some examples.

The window bars, window shutters and wings, which are among the interior elements of the house, are highly decorated, with the wings opening into the room. The wing surfaces are divided into horizontal and vertical panels. These panels contain ornaments in the forms of plants, geometric shapes, objects, and figures. It is noteworthy that coppersmiths are present in the region for handicrafts, and stylized versions of Kavaklıdere ewers, reflecting the local culture, are applied in various places. The motifs of gas lamps and lanterns symbolize light, radiance, and brightness. The entrance doors of the houses are interpreted as symbols of light and prosperity entering the home, representing the opening of a door from heaven. The motifs commonly featured include buds and blooming pine cone flowers, the Künar tree, slender twisted branches and leaves, cypresses, flowers coming out of vases, heart motifs, stars, rosettes, birds, and snakes.

As a result of the field studies, it is seen that the houses in Zeytinköy feature intensive use of wood, influenced by the geography and climate of the area. The houses, along with the village's street layout, have remained well-preserved and solid until today. The ornamentations of the houses are unique to the region and stand out with their meanings. Many of the motifs used are in the form of stylized plant branches and flowers, object-based and figurative decorations specific to the region.

After the archive review was conducted, the fieldwork was carried out. The identified samples were examined on site and notes were taken in observation forms. The descriptions of the structures were discussed in detail with these notes. Additionally, detailed photographs of the wooden ornaments of the structures were taken and included in the article. It was learned during the field study that the craftsmen who made the ornaments of these original buildings passed away. There are no more craftsmen doing these works in the region. Therefore, the restoration of these structures and their ornamentation should be carried out while preserving them, and efforts should be made to ensure their transmission to future generations.

Keywords: *Muğla, Zeytinköy, traditional architecture, wooden decoration, houses*

Giriş

Ahşap, insanlık tarihi içerisinde bütün uygarlıkların severek tercih ettiği bir malzemedir. Özellikle ilk insanlar mağaralardan çıkıp yerleşik hayata geçtiklerinde ağaç dalları ve çalı-çırpılarla basit kulübeler yaparak kendilerine barınaklar elde etmişlerdir. Bu malzeme doğanın ve iklim şartlarının müsait olduğu bütün coğrafyalarda kolay ve ucuz olması bakımından tercih sebebi olmuştur. Türk kültüründe, Pazırık kurganları ile başlayan çantı tekniğindeki ev yapımı geleneği Anadolu coğrafyasındaki Frig mezarlarında da benzer yöntemlerle uygulanmıştır.

Yapım malzemesi olarak tercih edilen ahşap, yine tarihin her döneminde kolay işlenebilirliği sebebiyle süsleme malzemesi olarak da kullanılmıştır. Özellikle dini ve sivil mimari yapılarının donatı elemanlarında fonksiyonel olmanın yanında süsleme unsuru olarak kullanıldığı görülür. Anadolu'da Selçuklu ahşap camileri ile başlayan bu gelenek Geç dönem Osmanlı camilerine kadar uzanmıştır. Zaman içerisinde çok çabuk tahribata uğrayan söz konusu malzeme Türk sivil mimarisinde saray ve köşklerle birlikte halkın kullandığı geleneksel konutlarda da kullanım alanı bulmuştur.

Çalışmamız kapsamında ele alınan ahşap, Muğla çevresinden geleneksel konutlar içerisinde önemli bir yer tutan Yatağan-Zeytinköy¹ evlerinde benzer amaçlar doğrultusunda tercih edilmiş bir malzemedir. Sadece Zeytinköy evleri özelinde pencereler, avlu girişi ve oda kapıları, açık sofanın korkuluklarıyla birlikte oda içi donatı elemanlarının tamamında farklı teknik ve süsleme kompozisyonlar şeklinde uygulanmıştır. Zeytinköy evlerinin pencere parmaklıkları, kapı kanatları, yüklük ve dolap kapakları gibi elemanlarda çatma ve çakma, eğri kesim ve yüzeysel oyma gibi tekniklerle zengin süslemeler elde edilmiştir (Fot. 1).

Pencere korkuluklarında yatay ve dikey çubukların birbirine geçme ve çatma ve çakma teknikleriyle geometrik kompozisyonlar oluşturulmuştur. Kapı kanatları ve diğer ahşap yüzeylerde ise geometrik süslemeyle birlikte farklı bitkisel, nesnel, yazılı ve figürlü süslemeler tüm yüzeyi dolduracak biçimde işlenmiştir.

Fotoğraf 1: Zeytinköy Genel Görünüm

1 Zeytinköy; Muğla İli Yatağan İlçesine bağlı olup 06.12.2012 tarih ve 6360 sayılı resmî gazetede yayımlanan kanun hükmünde kararname ile Muğla'nın Büyükşehir olmasıyla Yatağan'a bağlı mahalle statüsüne geçmiştir.

Zeytinköy Evlerinde Ahşap Süsleme

İnsanoğlunun ilk var oluşundan bu yana belirli bir yapı malzemesi olarak kullanılan ahşap, kolay temin edilmesi, ekonomik olması ve kolay işlenmesi nedeniyle tercih edilmiştir.

Ahşap yontularak, oyularak ve kazıyarak şekil verilen bir malzeme olduğu için mimari kadar süslemelerde de tercih edildiği görülmektedir. Geleneksel evlerin ana taşıyıcı iskeleti çoğu zaman ahşaptandır. Duvarlar genellikle ahşap dolma göz duvar şeklinde yapılmıştır. Dış cephede pencere dırbızanları, kafesleri ve kepenkleri ile saçaklarda ahşap kullanılmıştır. Özellikle oda giriş kapıları oldukça süslüdür. İki veya üç panoya ayrılan kapıların iç kısımlarını küçük tablalar doldurmaktadır. Bu tablalar oluşturulurken çatma ve çakma teknikleri uygulanmıştır. Tabla içlerinde yer alan süslemeler tamamen yöreye özgü motifler olup oyma-kabartma veya kazıma teknikleri kullanılarak işlenmiştir. Bölgede sadece Zeytinköy de değil yakın civardaki köylerde de bu tarz uygulamalar yapmışlardır. Özellikle Katrancı evleri, Gökgedik, Hacıbayramlar, Hacıveliler, Hisarardı, Turgut köy evlerinin ahşap süslemelerini de bu ustaların yaptığı tespit edilmiştir.

İnce bir işçilik ve titizlikle ahşabı işleyen ustalar, kapılarda çarkıfelek, künar çiçeği ve yaprağı, tütün yaprağı, hayat ağacı, selviler, gülbezekler, yonca, nar, ibrik, gaz lambası, el feneri, araba, ay ve yıldız, tabanca, yürek, kuş ve yılan motiflerini sıkça işlemişlerdir. Pencere kanatları, yüklük ve raflarda da benzer süslemeler görülmektedir. Yüklük altlarında daha çok künar çiçeği ve yaprağı, selvi gibi motifler işlenmiştir. Dolap kapaklarında az da olsa yazılı süslemeye de yer verilmiştir. Sulukluk ve bömbelik kapaklarında vazodan çıkan çiçekler, künar çiçeğinin açmış hali en çok işlenen motifler arasındadır.

Ahşap süslemenin bulunduğu elemanlar süsleme yoğunluğu bakımından oda kapıları, pencereler, yüklükler, dolap kapakları, tavanlar, fırınç ve mushafıklar ile raflar başlığı altında ele alınmıştır.

Kapılar

Bölgede yapılan araştırmalar sonucunda köyde yaklaşık yirmi adet ev tespit edilmiştir. Bu evlerden kapıları süslü olan altı adet oda kapısı tanıtılacaktır. Evler küçük bir avlu içinde olup avlunun bir köşesine inşa edilmiştir. Avlu giriş kapıları bazılarının ahşaptan bazıları ihtiyaç doğrultusunda metal kapılar ile değiştirilmiştir. Zeytinköy evlerinin avlu giriş kapıları ahşaptan çift kanatlı olup oldukça sadedir.

Evler dış sofalı plan tipindedir. Asıl yaşam alanı olan odalar sofanın gerisine konumlanmıştır. Evler tek veya iki odalıdır. Genellikle odalar yan yana yerleştirilmiştir. Bu oda kapıları ahşaptan olup birçoğu süslüdür. Kapıları yapan ustalar o bölgede yetişen yerli ustalar olup iki kardeş tarafından yapıldığı bilinmektedir. İncelenen evlerin sahipleri tarafından belirtilen bu bilgiler 1935-40 yıllarında Akçaovalı Mehmet ve Mevlüt Özen kardeşlerin yaz aylarında köyleri gezerek bu kapıları yaptıkları bilinmektedir². Ahşap

2 Kunduracı, 1999,185.

dülgerlik ve el sanatları bakımından oldukça önemli olan bu kapıların süslemeleri yöreye özgüdür. Ev sahiplerinin istekleri doğrultusunda belirlenen motif ve kompozisyonlar ahşap üzerine oyma-kabartma ve kazıma teknikleri ile işlenmiştir.

Zeytinköy evlerinin oda kapıları; iki veya üç bölümlü olarak tasarlanmıştır. Ayrıca kanatlardan başka bir de üst bölümde tepelikler mevcuttur. Kapı kanatlarının yüzeyi yatay ve dikey tablalara bölünmüştür. Her bir tabla içinde benzer ve farklı süsleme motifleri işlenmiştir. İşlemesi biten tablalar belirlenen kompozisyon içine çatma ve çakma teknikleri ile birleştirilmiştir.

İlk örneğimiz olan *Abdullah Kaya evi*, köyün içinde iki katlı, dış sofalı planda yapılmıştır. Küçük bir avlu içindeki eve taş basamaklı merdiven ile üst kata çıkılmaktadır. Kibet ve çıkartmalık bölümlerinden oluşan evin oda kapısı sofanın gerisine konumlandırılmıştır. İki bölümden oluşan kapı dikey dikdörtgen formudur. Kapı kanadının alt bölümündeki ana motif iki çitanın çapraz böldüğü çokgen parçalardır. Bu parçalardan oluşan tablaların iç kısmı farklı motiflerle doldurulmuştur. Tabla içlerine; künar çiçeği ve yaprakları, dört yapraklı yonca ve gülbezekler işlenmiştir. Üst tablada ise; ana kompozisyon çarkifelek olup etrafı ve iç kısmındaki tablalarda bitkisel, geometrik ve figürlü süslemelere yer verilmiştir. Ortada dört yapraklı yonca etrafında kozalak çiçekleri ve yıldızlar, sol üstte ise ince uzun ve kıvrımlı bir yılan ile kuş motifi işlenmiştir (**Fot. 2**).

İkinci örnek ise; *Galip Manisa'ya* ait ev, iki katlı, dış sofalı ve iki odalı plan düzeninde inşa edilmiştir. Yapının sadece bir oda kapısı süslemelidir. Dikey dikdörtgen formlu olan kapı kanadı iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölüm dışında bir de kapı kassasının üst bölümü süslemelidir. Kanat yüzeyindeki ana kompozisyon her iki bölümde de çarkifelek şeklinde tasarlanmıştır. Yatay ve dikey olarak yerleştirilen tabla içlerinde; ortada künar çiçeği ve onun etrafını çevreleyen yürek motifleri, dört yapraklı yonca, göz motifi, vazodan çıkan çiçekler, karşılıklı ay ve yıldız ile daire içine alınmış yıldız motifleri mevcuttur. Çiçeklerin etrafındaki yapraklar ise küçük çentikler şeklinde verilmiştir. Kasa üstündeki yatay bölümde ise karşılıklı ay ve ortada yıldız motifi işlenmiş olup üst bölümü yarım üçgen ile sonlanmaktadır. Kasa üzerinde yöreye özgü olan künar çiçeği en çok işlenen motifler arasındadır. Bunun yanı sıra ortada “hançer” motifine de yer verilmiştir (**Fot. 3**).

Üçüncü örnek *İzzet-İlhan Soy'a* ait ev, dış sofalı, iki odalı, düz toprak damlıdır. Odalar sofanın batı cephesine yan yana yerleştirilmiştir. Bu odalardan kuzeybatı köşedeki oda kapısı oldukça süslüdür. Diğer kapı ise oldukça sade bırakılmıştır. Dikey dikdörtgen formlu olan kapı üç bölümlü olarak tasarlanmıştır. Ayrıca kapının bir de kemerli tepelik bölümü bulunmaktadır. Alt ve üst bölümlerin merkezdeki ana motif çarkifelektir. Çarkifeleğin içindeki yatay ve dikey tabla içleri tamamen bitkisel süslemelidir. Genellikle künar çiçeği ve yaprağı stilize edilerek işlenmiştir. Kapının orta bölümündeki yatay formlu süsleme ise diğerlerinden farklı tasarlanmıştır. Sağ tabla içinde tabanca ve gülbezek motifi birlikte işlenirken sol tabla içinde yatay formlu selvi ağacı tasvir edilmiştir. Kemerli taç bölümünün köşelerine de birer adet yapraklı künar çiçeği yerleştirilmiştir (**Fot. 4**).

Dördüncü örnek ise *Mehmet Acar'a* ait olan ev, iki katlı, iki odalı ve dış sofalı

plan düzenindedir. Odalar güneydoğu ve kuzeydoğu köşelere yerleştirilmiştir. Her iki oda kapısı üzerinde de süslemeler bulunmakta olup kuzeydoğu oda kapısı diğer kapıya göre daha çok süslüdür. Kuzeydoğu odaya geçiş için kullanılan ahşap kapı tek kanatlıdır. Dikdörtgen formulu olan kapının kanadı ise iki bölümlüdür. Alt ve üst bölümden oluşan tablaların ana motifi çarkıfelektir. Alt bölümdeki tabla içlerine çarkıfelek, künar çiçeği ve yaprağı, gülbezek, kıvrımlı dallar ve yapraklar, vazodan çıkan çiçekler ile iki adet dal üzerine konmuş kuş figürleri işlenmiştir. Üst tablada; ana kompozisyonu büyük çarkıfelek motifi oluştururken içindeki küçük boyutlu yatay ve dikey tabla içlerini ise kum saati, gülbezeker, üç yapraklı yonca ve yıldız motifi doldurmaktadır. Kapı kasasının üst bölümüne uçları aşağı doğru yönelen yarım üçgenler yan yana sıralanmıştır. Üçgenlerin üzeri ise testere dişi motiflerle sonlanmaktadır (Fot. 5).

Beşinci örneğimiz *Mehmet Kaya*'ya ait ev, dış sofalı, iki katlı ve tek odalıdır. Odaya geçiş tek kanatlı ahşap bir kapıdan sağlanmaktadır. Kapı kanadı üç bölüme ayrılmıştır. Alt ve üst bölümlerin ana kompozisyonunu çarkıfelek oluşturmaktadır. Orta bölümdeki tablalar yatay formulu olup içinde ay ve yıldız motifleri işlenmiştir. Alt bölümdeki tabla içlerinde; künar çiçeği ve yaprakları, dört yapraklı yoncalar yerleştirilmiştir. Üst bölüm tabla içi ise diğerlerinden farklı tasarlanmıştır. Tabla içlerinde; balık, ibrik, gaz lambası, el feneri, ay ve yıldız, yaprak içlerinde tek yıldız ve künar çiçeği bulunmaktadır (Fot. 6)

Altıncı ve son örneğimiz *Yusuf Kurt* evine ait ev, iki katlı, tek odalı ve dış sofalı plan düzenindedir. Tek kanatlı olan kapı kanadı üç bölüme ayrılmıştır. Alt bölümdeki çokgen formulu ana motifin içini dört yapraklı yonca ve yürek motifleri doldurmaktadır. Bu motifi dört yönden çevreleyen künar çiçeği ise köşelere yerleştirilmiştir. Üst bölümlerdeki köşelere ise kozalak yaprağı ve bu yaprağın aralarına birer adet tabanca motifi işlenmiştir.

Fotoğraf 2: Abdullah Kaya Evi Oda Kapısı

Fotoğraf 3: Galip Manisa Evi Oda Kapısı

Orta bölümdeki tablalar yan yana sıralanmış olup tabla içlerine künar çiçeği ve bunun her iki yanına dört yapraklı yonca motifi yerleştirilmiştir. Kanadın orta bölümünde ise yan yana üç adet tabla yerleştirilmiş olup ortadaki açmış kozalak çiçeği ve her iki yanına dört yapraklı yonca motifi bulunmaktadır. Üstteki büyük tablanın içine benzer formda yapılmış çiçek ve yapraklar yer almaktadır (Fot. 7).

Fotoğraf 4: İzzet-İlhan Soy Evi Oda Kapısı

Fotoğraf 5: Mehmet Acar Evi Oda Kapısı

Fotoğraf 6: Mehmet Kaya Evi Oda Kapısı

Fotoğraf 7: Yusuf Kurt Evi Oda Kapısı

Pencereler

Geleneksel Zeytinköy konutlarında dış cepheyi önemli kılan elemanlardan birisi de pencerelerdir. Asıl yapımı ışık ve havalandırma amaçlıdır. Koruyucu ve mahremiyet duygusunu da içinde barındıran pencere korkulukları zamanla estetik duygusunu da ön plana çıkarmaktadır. Pencere kanat ve kafesleri, korkulukları ve kepenleri hepsi bir bütün içinde değerlendirmek gerekir. Evin silüetini zengin ve ahenkli bir hale getiren bu kepenk ve parmaklıklar farklı motiflerle süslenmiştir.

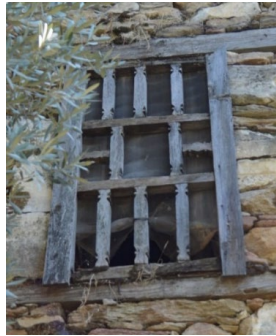
Dış cephede dikkat çeken bu parmaklıklarda geometrik ve bitkisel süsleme ağırlıktır. Dikey dikdörtgen formlu dirbızanların ortasına bir çarkıfelek motifi yerleştirilmiştir (**Fot. 8, 12**). Bazen de bu motifin olduğu kısım boş bırakılmış olup “kim geldi” penceresi şeklinde tasarlanmıştır. Galip Manisa evinin pencere dirbızanlarında çarkıfelek motifi kullanılırken, Mehmet Acar ile Sadettin-Gülümser Yıldız evlerinde “kim geldi” penceresi şeklinde açıktır (**Fot. 8,9,10**). Bölgeye özgü olan bu uygulamaların benzerleri yakın çevredeki köy evlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Katrancı, Hacıbayramlar, Hacıveliler, Kırıkköy, Gökgedik ve Turgut evlerinde benzer parmaklıklara yer verilmiştir³.

Ahşap çubukların yatay ve dikey yerleştirilmesiyle meydana gelen örneklere de yer verilmiştir. Bölge evlerinde oldukça zengin kompozisyonlara sahip olan dirbızanların yanında basit şekilli örnekler de mevcuttur. Bu örnekler ince çitaların yatay ve dikey veya çapraz şekilde dizilmesiyle oluşmaktadırlar. Bu çubuklar birbirlerine ahşap baklalar ile bağlanmış olup yuvarlak kesitli çitaların tutturulmasıyla yapılmışlardır. Meryem Atabay ve Mehmet Acar evlerinin dirbızanları bu şekilde olup oldukça sade bir görünümüdür.

İncelenen örnekler arasında Yusuf Kurt evindeki dirbızan dikeyde iki çubuk ve yatayda altı adet ince çubuklar birbirine geçirilmesiyle küçük kareler oluşturulmuştur. Her karenin kenarlarına çentikler açılarak dört yapraklı yonca motifi meydana getirilmiştir. Alt bölümünde ise büyük bir açıklık “kim geldi” penceresi şeklinde düzenlenmiştir (**Fot. 13**).

Fotoğraf 8: Galip Manisa Evi Pencere Dirbızanları

Fotoğraf 9: Mehmet Acar Evi Pencere Dirbızanları

Fotoğraf 10: Saadettin- Gülümser Yıldız Evi Pencere Dirbızanları

³ Kunduracı, 2002, 266-267.

Fotoğraf 11: Meryem Atabay Evi Pencere Dırbızanları

Fotoğraf 12: Mehmet Çavdar Evi Pencere Dırbızanları

Fotoğraf 13: Yusuf Kurt Evi Pencere Dırbızanları

Fotoğraf 14: Sadettin-Gülümser Yıldız Evi Pencere Kanatları

Fotoğraf 15: Mehmet Kaya evi Pencere Kanatları

Fotoğraf 16: Mehmet Kaya evi Pencere Kanatları

Pencerelerde dırbızanlar dışında evlerde bir de pencere kanatları ve kepenkleri bulunmaktadır. Bunlar sadece dıştan gelen tehlikelere karşı değil ayrıca perde görevi de görmektedir. İçeriden kapanan kapakların yüzeyleri oldukça süslüdür. Bölge evlerinin tamamında süslenmiş olarak karşımıza çıkan örneklerde ise geometrik, bitkisel, nesnel ve figürlü süslemeler bulunmaktadır. Çift kanatlı olan bu kapaklar yatay ve dikey olarak dört veya altı tablaya bölünmektedir. Bölünen her bir tabla içinde benzer ve farklı süsleme motifleri oyma-kabartma tekniğinde işlenmiştir. En sık rastlanılan motifler ise; yöreye özgü olan künar çiçeği ve yaprağı, vazodan çıkan çiçekler, selviler, ay ve yıldız, göz, ibrik, kuş ve yılanıdır. Sadettin-Gülümser Yıldız, Mehmet Kaya, İzzet İlhan Soy, Mehmet Çavdar ve Galip Manisa evlerinde bitkisel ve geometrik motifler yoğun kullanılmıştır. (Fot. 14,15,18). Ayrıca Galip Manisa evinin pencere kanatlarında ay-yıldız motifleri de sıkça işlenmiştir (Fot. 20,21). Mehmet Acar evinin pencere kanatlarında tek başına resmedilen yılan (Fot. 19) Mehmet Çetin evlerinde birbirine dolanmış şekilde betimlenmiştir (Fot. 22).

Pencere dirbızanları ve kanatlarından başka bir de bu pencereleri dışarıdan kapatan çift kanatlı kepenkler bulunmaktadır. Zeytinköy evlerinin çoğunda mevcut olan bu kepenklerin üst bölümlerinde zikzak veya üçgen motifleri işlenmiştir. Günümüze sağlam olarak gelen Mehmet Acar ile Galip Manisa evlerinde bu uygulamalara yer verilmiştir.

Fotoğraf 17: Mehmet Kaya evi pencere kanatları

Fotoğraf 18: İzzet – İlhan Soy Evi Pencere Kanatları

Fotoğraf 19: Mehmet Acar Evi Pencere Kanatları

Fotoğraf 20: Galip Manisa Evi Pencere Kanatları

Fotoğraf 21: Galip Manisa Evi Pencere Kanatları

Fotoğraf 22: Mehmet Çetin Evi Pencere Kanatları

Yüklükler

Geleneksel Türk evlerinde genellikle kapı arkasına konumlandırılan ve ahşaptan yapılmış yüklükler yerden yükseltilecek ve sedirlerin üzerine yerleştirilen gece yere serilip gündüz ise toplanan yatakların konulduğu oda içi donatı elemanıdır. Çadırlarda da giriş kapısının arkasına yerleştirilen ahşap çubukların üzerine yatakların konulduğu bölümler olarak bilinen alan ile benzer özelliklere sahiptir.

Konar-göçer bir kültüre sahip olan Türkler, yerleşik yaşama geçtiklerinde kültür öğelerinin birçoğunu geleneksel mimari içerisine de taşımışlardır. Özellikle odaların iç kurgusu Topak evdeki gibi şekil almıştır. Oda içi donatılar yapılırken insan ölçüleri ve ev içindeki ihtiyaca göre kurgulanmaktadır. Topak evin iç mekân tasarımı ile geleneksel Türk odası bu bağlamda çok benzer kurguya sahiptir⁴.

Çadırın iç düzenine bakıldığında sedir ve yüklük gibi mekânların kapı arkasına gelecek şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Türk evinde oda iç düzeninde de kapı arkalarına yüklük ve elemanları bulunmaktadır. Bu donatı elemanlarının kapı arkalarına yapılma sebebi ise mahremiyettendir. Çadırlarda da yük çuvalları ve yatakların konulduğu bölümler oda içinde yüklük ve gömme dolap olarak karşımıza çıkmaktadır.

Oda içleri seki altı ve seki üstü şeklinde iki bölüme ayrılmaktadır. Seki altı daha çok pabuçluk olarak işlev görmektedir. Bu bölümde ahşaptan oda girişi kapısı, kapı arkasında sulukluk (gusülhane), bömbelik (kiler, depo) ve yüklük gibi bölümler yer almaktadır.

Zeytinköy evlerinin iç kurgusu ve oda içi donatı elemanları bu şekilde tasarlanmıştır. Seki altında ve bir kısmı seki üstünde yer alan yüklük ahşaptandır. Yüklükleri kapaklı ve kapaksız olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Muğla ve çevresi yaz aylarının sıcak olması sebebiyle yüklüklerinin ön yüzleri genellikle açık bırakılmıştır. Gündüzleri ise yüklüklerin ön yüzü perde veya kumaşlarla kapatıldığı görülmektedir.

Yüklüğe bağlı; sulukluk, bömbelik, sandıklık, çiçeklik, ağzı açık, musandıra gibi bölümler bir arada bulunmaktadır. Yüklüğün alt kısmında bazen ambar, haranılık, depo ve odunluk bölümlerine de yer verilmiştir. Bazı örneklerde ise yüklük altı sabit panolarla kapatılmıştır.

Zeytinköy evlerinde incelenen örneklerin yüklükleri ahşaptan ve önü açık olarak yapılmıştır. Süslemeler; bömbelik ve sulukluk kapaklarında, yüklüğün panolara ayrılan alt tablalarında, sandıklık, çiçeklik altlarında ve musandıra korkuluklarında yoğunlaşmaktadır.

Yüklüğün alt kısımlarındaki panoların yüzeyleri oyma-kabartma tekniği ile işlenen bu motiflerle süslenmiştir. Yerel ustalar tarafından yapılan bu süslemeler ev sahiplerinin istekleri doğrultusunda yapılmıştır. Zeytinköy ve çevresinde yetiştirilen künar ağacının çiçeği ve yaprakları stilize edilerek işlenmiştir. Bunun yanında vazodan çıkan çiçekler, gülbezek ve selvilere de yer verilmiştir.

Mehmet Kaya Evi'nin yüklük altlarındaki pano içlerinde selvi ağaçları yüzeysel oyma tekniği ile işlenmiştir. Yüklüğe bitişik olarak yapılan bömbelik kapağında ise vazodan çıkan çiçekler bulunmaktadır (**Fot. 23**).

Ünver Ballı Evi'nin kapı arkasındaki yüklük ve elemanları sağlam bir şekilde günümüze kadar gelmiştir. Yüklük ve alt bölümdeki tabla içleri ise boş bırakılmıştır. Fakat yüklüğün her iki yanında kapaklı dolap ve sulukluk bölümlerinin kanatlarında ay

4 Küçükerman,1988,74.

ve yıldız motifleri, vazodan çıkan çiçekler, künar çiçeği ile çarkıfelek motifleri yüzeysel oyma tekniğinde işlenmiştir (**Fot. 24**).

Galip Manisa Evi'nin yüklük, sandıklık, sulukluk ve kapaklı dolaplarında da benzer süslemeler bulunmaktadır. Yüklük ve sandıklık bölümlerinin alt kısımları dikey dikdörtgen panolara ayrılmıştır (**Fot. 25**). Ayrılan her bir pano içinin ortasında künar çiçeği ve yaprakları yerleştirilmiştir. Yüklüğün yan kapaklarında karşılıklı hilal motif ve ortasında daire içine alınmış yıldız motifi bulunmaktadır

Sulukluk bölümünün kapak yüzeyinde altta künar çiçeği ve yaprağı, üst bölümde ise vazodan çıkan açmış şekilde künar çiçekleri işlenmiştir (**Fot. 32,33**).

Mehmet Çavdar Evi'nin ise; yüklük altlarındaki pano içlerinde selvi ağaçları bulunmaktadır. Her bir pano içine birer adet yerleştirilen selviler farklı renklerde boyanmıştır. Oyma-kabartma tekniği ile yapılan bu motifler sonradan sarı, mavi, yeşil ve kırmızı renge boyanmıştır. Yüklüğün üst bölümü olan musandrayı renkli yarım üçgenler çevrelemektedir. Alınlık kısmı testere dişi motifliyle sonlanmaktadır (**Fot. 26**).

Yusuf Kurt Evi'nin yüklük, sandıklık, sulukluk ve bömbelik bölümlerinin kapak ve alt bölümleri bitkisel süslemelidir. Sulukluk ve bömbelik bölümlerinin kapak yüzeylerinde simetrik olarak yapılmış vazodan çıkan künar çiçekleri ve yaprakları işlenmiştir. Yüklük ve sandıklık altlarındaki pano içlerinde selvi motiflerine yer verilmiştir. Ayrıca ağaçların alt ve yanlarından kıvrımlı dallar çıkar şekilde tasvir edilmiştir (**Fot. 27**).

Gülizar Üstündağ Evi'nin yüklük altlarında herhangi bir süsleme ögesi bulunmamaktadır. Fakat yüklüğe bitişik olarak yapılan sulukluk ve dolap kapağı üzerinde kozalak çiçeğinin açmış hali ve tomurcukları kıvrımlı dallarla birlikte işlenmiştir. Bu bölümlerin yüzeyi daha sonra mavi ve yeşil renk boyanmıştır (**Fot. 28**).

Mehmet Çetin Evi'nin yüklük ve sadıklığın alt bölümlerindeki pano içlerine çam ağaçları işlenmiştir. Diğer evlerden farklı olarak kırmızı renkli boya tercih edilmiştir. Bu sebeple motifler ahşap üzerinde daha belirgindir. Ayrıca bu evde kullanılan selvi motifleri Yusuf Kurt evi ile benzer olduğu görülmektedir (**Fot. 29**).

Mehmet Gökner Evi'nin yüklük altı pano içlerine selvi ağacı işlenmiştir. Bölgede oldukça yaygın olan künar ve selvi ağacı, çiçek ve yapraklarıyla birlikte resmedilmiştir. Diğer evlerden farklı olarak sandıklığın alt kısımları yüklükten farklı tasarlanmıştır. Vazodan çıkan çiçek buketi ile hemen onun yanında ortada künar çiçeği ve yukarıya kıvrılarak birleşen yapraklarıyla birlikte halka şeklindedir (**Fot. 30**).

Son örneğimiz olan *Salih-Fatma Turgut Evi'nin* yüklük tasarımı diğer evlerden farklıdır. Özellikle yan tarafa yerleştirilen kapaklı dolaplar üç bölümlü olup her bir kapağın üzerinde farklı süsleme motifleri işlenmiştir. Üst kapakta vazodan çıkan kozalak çiçeği ve dalları üçlü yaprak şeklindedir. Vazonun alt kısmı ise sekiz halkadan oluşan çiçek tomurcukları ile sonlanmaktadır. Orta kapakta altta açmış katmerli çiçek ve bu çiçeğin yukarı doğru uzayan yaprakların uçlarındaki tomurcuklar oyma tekniği ile işlenmiştir (**Fot. 31**).

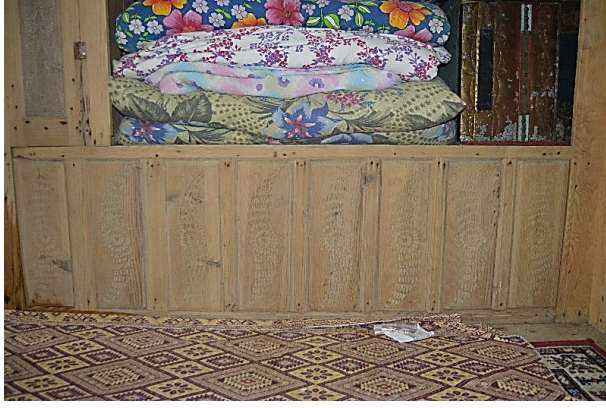
Alt kapakta ortada bir açmış çiçek ve bu çiçeğe bağlı yukarı doğru uzayan yaprakların uçlarında beş adet künar çiçeği bulunmaktadır. Yüklüğün alt panolarında künar ağacı, üst bölümü ise yarım üçgenler ile son bulmaktadır. Bu üçgenlerin alt kısımları ise ajur tekniği ile yapılmış testere dişi motifi sonlanmaktadır. Evdeki yapılan tadilatlar sonucunda yüklük sarı renkli yağlı boyalar ile boyanmıştır. Sandıklık ve sulukluk bölümlerinin kapakları da yüklük ile benzer süslemelere sahiptir.

Fotoğraf 23: Mehmet Kaya Evi Yüklük

Fotoğraf 24: Ünver Ballı Evi Yüklük

Fotoğraf 25: Galip Manisa Evi Yüklük

Fotoğraf 26: Mehmet Çavdar Evi Yüklük

Fotoğraf 27: Yusuf Kurt Evi Yüklük Altındaki Pano

Fotoğraf 28: Gülizar Üstündağ Evi Yüklük

Fotoğraf 29: Mehmet Çetin Evi Yüklük

Fotoğraf 30: Mehmet Gökner Evi Yüklük

Fotoğraf 31: Salih- Fatma Turgut Evi Yüklük ve Dolapları

Fotoğraf 32: Galip
Manisa Evi Yüklük
Kenarlarındaki
Süsleme

Fotoğraf 33: Galip
Manisa Bömbelik
Kapağındaki Süsleme

Fotoğraf 34:
İzzet İlhan Soy
Evinin Bömbelik
Kapağındaki Süsleme

Dolap Kapakları

Dolaplar; odanın iç donatı elamanlarından olup genellikle duvar içine niş şeklinde gömülüdür. Geleneksel Türk evlerinde dolaplar yüklüklere bitişik olarak yapılmış olup onun bir parçası şeklindedir. Fakat bazı evlerde bu dolaplar yüklüklerden bağımsız olarak tek veya iki kapaklı olarak yapılmıştır.

Fotoğraf 35: Halil İbrahim Bilen Evi Dolap Kapağı

Fotoğraf 36: Mehmet Sabuncu Evi Dolap Kapağı

Fotoğraf 37: Mehmet Kaya Evi Dolap Kapağı

Zeytinköy evlerinde bağımsız olarak yapılan bu dolaplar odanın doğu ve kuzey cephelerine yerleştirilmiştir. Ocak ve yüklüklerin olduğu cephelerde ise dolaplara fazlaca yer verilmiştir. Bu dolaplar ev hanımlarının kolaylıkla ulaşabileceği ve günlük eşyaları koydukları yerlerdir. Dolap kapakları üzerinde bitkisel, geometrik ve yazılı süslemeler yer almaktadır. İncelenen evlerden sadece iki örnekte bitkisel, bir örnekte ise bazı ibarelerin olduğu yazılı süslemeler bulunmaktadır.

Halil İbrahim Bilen Evi'nin dolap kapakları çift kanatlıdır. Ayrıca altta bir de çekmeceli bölüm bulunmaktadır. Her iki kapağın üzerinde stilize edilmiş çam ve selvi ağaçları resmedilmiştir (**Fot. 35**).

Mehmet Sabuncu Evi'nin tek kanatlı olan dolap kapağının üzeri yatayda dört panoya bölünmüştür. Bölünen bu pano içinde yazılı süslemeye yer verilmiştir. Yukarıdan aşağıya doğru pano içlerinde; “Allah”, “La İlahe illallah” ve “Maşallah” ibareleri bulunmaktadır (**Fot. 36**).

Mehmet Kaya Evi'nin yüklüğe bitişik olarak yapılan tek kanatlı dolap yüzeyinde ise vazodan çıkan künar çiçeği ve yukarı doğru uzayan yaprakları, bu yaprakların uçlarında ortada büyük, yanlarda ise küçük katmerli kozalak çiçeği resmedilmiştir (**Fot. 37**).

Tavanlar

Bölge evleri genellikle düz toprak damlı oldukları için tavan uygulamaları yok denecek kadar azdır. Alttan çakmalı düz tavan şeklinde olan iki adet ev tespit edilmiştir. Bu evlerinde tavan ve göbekleri oldukça yoğun süslemeli yapılmışlardır.

Gülizar Üstündağ Evi'nin batı cephesindeki odanın tavan göbeği kare formundadır. Göbeğin etrafı ince çıtalar ile çevrilidir. Bu ince çıtaların üzeri küçük baklava dilimi ve gülbezekler ile doldurulmuştur. Göbeğin tam ortası baklava dilimli olup etrafı kare

Fotoğraf 38: Gülizar Üstündağ Evi Tavan Göbeği

Fotoğraf 39: Ünver Ballı Evi Tavan Göbeği

panolara bölünmüştür. Pano içlerine farklı formlarda yapılan yıldızlar yerleştirilmiştir. Yıldızları çevreleyen daireler yürek motiflerinden oluşmaktadır. Bazı pano içlerindeki yıldızların etrafı ise künar çiçeği ile çevrilidir. Motiflerin üzeri yeşil ve mavi renkler ile sonradan boyandığı görülmektedir (Fot. 38).

Ünver Ballı Evi'nin kuzeydoğu köşesine yerleştirilen oda başoda şeklinde düzenlenmiştir. Evin tavanı alttan çakmalı düz tavadır. Tavan göbeği kare formulu olup süslemelidir. Göbeğin etrafı testere dişi motifleri ile sınırlandırılmıştır. Göbeğin tam ortasına altı kollu yıldız ve bu yıldızın içinde aşağı doğru sarkan nar motifi yerleştirilmiştir. Motifin etrafı dört adet dikdörtgen formulu panolarla çarkıfelek motifi oluşturmaktadır. Ayrıca bu dört pano içinde hançer motifleri bulunmaktadır. Merkez panoların etrafını ise çift sıralı zikzak motifi çevrelemektedir (Fot. 39).

Fırınç ve Mushaflık

Zeytinköy evlerinde oda içi donatı elemanlarından olan *fırınç* seki altı ve seki üstü bölümlerini ayıran ahşap direkler üzerindeki yatay yastıklardır. Bu kısmın yüzeyleri geometrik ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Dikdörtgen formulu olan panoların içleri çapraz ayrılarak farklı şekiller elde edilmiştir. Bu motiflerde kazıma tekniği uygulanmıştır. Ayrıca bazı evlerde fırınç üzerindeki süsleme motiflerinin yüzeyi mavi renkli boncuklarla sonradan applike edilmiştir. Nazar boncuklarının buraya yerleştirilmesi ise eve gelen misafirin nazarını engellemek için olduğu düşünülmektedir.

Arazi çalışmalarında *Galip Manisa* evinin fırınçları kazıma tekniği ile yapılan geometrik süslemelerden oluşmaktadır. *Yusuf Kurt* evinin fırınç yüzeylerinde de geometrik kompozisyonlu süslemelerle birlikte motif üzerlerine mavi boncuklar applike edilmiştir (Fot. 40,41).

Bazı örneklerde fırınç önüne oval veya üçgenimsi ahşaptan dışa doğru taşırılan bir bölüm eklenmiştir. Bu bölüme “*Kur'an-ı Kerim*” konulduğu bilinmektedir. Halk arasında bu bölüme “*Mushaflık*” denilmektedir. İncelenen örnekler arasında İzzet-İlhan Soy ve Fatma Turgut evlerinde karşılaşılmıştır (Fot. 42,43).

Fotoğraf 40: Galip Manisa Evi Fırınç Örneği

Fotoğraf 41: Yusuf Kurt Evi Fırınç Örneği

Fotoğraf 42:
İzzet-İlhan Soy Evi
Fırın ve Mushaflik
Örneği

Fotoğraf 43:
Fatma Turgut Evi
Fırın ve Mushaflik
Örneği

Raflar

Odaların iç donatı elemanlarından olan *raflar*, ahşaptan olup yüklük cephesi dışındaki duvarları üç yönden çevrelemektedir. Kadınların günlük kap-kaçaklarını koydukları bölümler olarak da bilinir. Genellikle tabaklar ve çanaklar, kaseler bu bölümde yer almaktadır. Ocak üzerinde bu raflar çift sıra halindedir. Alt bölümde günlük kullanılan kaplar, üst bölümde ise daha çok düğün, sünnet ve mevlüt günlerinde kullanılan özel kaplar yer almaktadır. Bunun için alttaki raflara bölgede “*almalık veya almelik*” denilmektedir.

Rafların ön yüzeylerinde genellikle testere dişi motifleri, yarım üçgenler, dallar ve yapraklar, çok az olmakla birlikte künar çiçeği işlenmiştir. *Gülizar Üstündağ* ve *Durmuş Ali Arık* evlerinin raflarında (Fot. 44,45), testere dişi ve üçgenler bulunurken *İzzet-İlhan Soy* evinin ocak üstü raf köşeliklerinde künar çiçeği ve vazodan çıkan çiçekler yer almaktadır (Fot. 46,47).

Fotoğraf 44: Gülizar Üstündağ Evi Raflar

Fotoğraf 45: Durmuş Ali Arık Evi Rafları

Fotoğraf 46: İzzet-İlhan Soy evi Raf ve Köşelerdeki Kozalak Çiçeği

Fotoğraf 47: İzzet-İlhan Soy evi Raf ve Vazodan Çıkan Kozalak Çiçeği

Değerlendirme Ve Sonuç

Zeytinköy Evlerinde Ahşap Süsleme olarak incelediğimiz bu çalışmada evlerin dış ve iç cephelerinde bulunan ahşap elemanlardaki süslemeler ele alınmıştır. Dış cephede sadece pencere parmaklıklarında gördüğümüz ahşap süsleme ağırlıklı olarak oda giriş kapıları ile iç donatı elemanlarında yoğunlaşmaktadır. Çalışmamız bu çerçevede incelenmiş olup örneklerle desteklenmiştir.

Ahşap süslemenin kullanıldığı yerlere göre çatma ve çakma, ajur, oyma-kabartma ve kazıma teknikleri uygulanmıştır. Değerlendirme bölümü yukarıda belirtilen başlıklar altında incelenmiştir.

Evlere girişi sağlayan oda kapıları oldukça süslüdür. Tek kanatlı olan bu kapıların yüzeyleri iki veya üç tablaya bölünmüştür. Bu tablalardan başka bir de üst bölümde tepelik kısmı mevcuttur. Bölünen her bir tabla içinde ana motif genellikle çarkıfelek, çok kollu yıldız ve baklava dilimidir. Ana motiflerin etrafına yatay ve dikey formlu küçük tablalar yerleştirilmiştir. Tabla içlerine yapılan motiflerin bir kısmı benzer özelliklere sahip iken bir kısmı ise farklı yapılmıştır. Motifler belirlenirken ev sahibinin istekleri doğrultusunda ve ekonomik gücüne göre tasarlanmaktadır. Bazen de yapan usta kendi becerisini ortaya koymuştur.

Zeytinköy'deki evlerin oda kapılarına benzer çarkıfelek motifli örnekler yöredeki diğer köy evlerinde de olduğu tespit edilmiştir. Özellikle aynı bölge içinde bulunan ve yine aynı ustaların elinden çıkan kapılar Katrancı, Hacıbayramlar, Hacıveliler, Hisarardı ve Turgutlar köylerinde görülmektedir. Kapıların ana tabla formları çarkıfelek, yıldız ve baklava dilimi şeklindedir. Bu ana tablalar küçük panoların birleştirilmesi ile meydana gelmiştir. Muğla ve çevresindeki evlerde, Uşak evlerinin giriş ve oda kapılarında⁵, Eskişehir-Sivrihisar evlerinde, Denizli-Serinhisar'da, Afyonkarahisar ve Bolvadin evlerinin kapı kanatlarında benzer motif ve kompozisyonlar kullanılmıştır. Aynı bölge içinde yer alan Babadağ evlerinden Ayşe Karaman, Hasan İşlek ve Hulusi Bayar evleri⁶ ile diğer evlerin oda kapı kanatları üzerinde çarkıfelek motifli ve tabla içlerinde gülbezeklere yer verilmiştir.

Yakın bölgeden olan Aydın-Karacasu evlerinin de oda kapıları ve tavan göbeklerinde benzer şekilde yapılmış süsleme motifleri kullanılmıştır⁷. Aydın'ın Koçarlı İlçesi'nde bulunan Hidayet İlhan evinin başoda kapsının yüzeyi de çarkıfelekli tablalara ayrılmıştır⁸. Yöredeki birçok evin kapısında uygulama alanı bulan bu motif oldukça yaygındır. İzmir ve çevresindeki geleneksel evlerin⁹ birçoğunda çarkıfelek motifli işlenmiştir. Ustaları farklı olan bu kapıların birbirine benzerlikleri ise dikkat çekmektedir.

Bolvadin'deki geleneksel evlerin giriş kapıları ve oda kapılarının genellikle orta tablasına işlenen çarkıfelek motifli Zeytinköy ve yakın civardaki diğer köy evlerinin motifleri ile benzer olduğu tespit edilmiştir. Bolvadin'de Ayşe Dudu Gemici evi, Şehri Pektaş evi, Ahmet-Hatice Pektaş evi, Yusuf Ziya Köksoy evi, Süleyman Pektaş evi ile Ethem Naci Akşahin evi¹⁰ kapı kanat yüzeylerinde çarkıfelek motifli kullanılmıştır.

5 Sayan, 1997, 108,109, Res.88,89, bk. Tekeç Mehmet Evi kapısı ve Kemalöz Mahallesindeki no.11'deki evlerin kapı kanatlarında çarkıfelek motifine yer verilmiştir.

6 Cömertler Aktuğ, 2016,81,82,95, Çiz.33,35, Fot.871,891,114,116.

7 Cömertler Aktuğ, 2016,396,398, Çiz. 234,241, Fot.658,662,672.

8 Cömertler Aktuğ&Pektaş, 2017,50,53, Çiz.3, Fot.4.

9 Cömertler Aktuğ,2023: 98,99, Fot.13.

10 Bahargülü, 2021, 417,420, Fot.37, 191, 218, 271, 318, 416, 424, 434, 447, 449, 461, 521.

Zeytinköy, ormanlık bir bölgede olması sebebiyle malzemeye kolay ulaşılmalıdır. Ustalarda bu durumu korumak ve ahşap işçiliğini sürdürülebilir olmasını sağlamak amacıyla yöredeki kapı ve pencere kanatlarına, tavanlara, raflar ve dolap kapaklarına bitkisel kökenli yöreye özgü olan stilize edilmiş ağaç ve çiçek betimlemeleri, nesnel süslemelerden; tabanca, araba, ibrik, gaz lambası, el feneri ve hançer, figürlü süslemelerden ise yılan ve kuş tasvirleri oldukça yoğun işlenmiştir. Motifler yapılırken oyma-kabartma ve kazıma teknikleri kullanılmıştır (Tablo 1).

Çalışma kapsamında incelenen altı adet oda kapısının birbirine benzer özellikte yapıldığı ve sadece ana kompozisyonlarda farklılıklar olduğu görülmektedir. Ana kompozisyon; çarkıfelek, baklava dilimi ve yıldızlardır. Bunların aralarına yerleştirilen küçük tablaların içlerine künar çiçeği ve yaprağı, gülbezekler, selvi ve çam ağacı, nar ve çiçeği, yonca, çarkıfelek, ay ve yıldız, ibrik, gaz lambası, el feneri, araba, hançer, kuş ve yılan motifleri sık tercih edilen motiflerdir. Farklı bir bölge olan Yalvaç evlerinin oda kapı kanatları üzerinde de benzer bitkisel süslemeler görülmektedir. Dikey tabla içlerinde kozalak çiçeği simetrik olarak yüzeysel oyma tekniğinde işlenmiştir¹¹

Abdullah Kaya evine ait olan kapı kanadının yüzeyinde diğer örneklerde olmayan “yılan ve kuş” motifi işlenmiştir. *Galip Manisa* evinde de ana kompozisyon ve tabla içlerindeki bitkisel motifler tercih edilmiştir. Fakat yörede efelik geleneği sebebiyle efeliği simgeleyen “hançer” motifinin de işlendiği görülmektedir. Bu motif incelenen diğer kapı kanatlarında bulunmamaktadır. *Galip Manisa* evinin kapı üzerinde yer alan hançer motifinin benzeri *Ünver Ballı* evinin tavan göbeğine dört adet olarak yerleştirilmiştir. Hançer motifinin birden fazla yapılmış olması evde askere gidecek erkek çocuğunu simgelediği halk tarafından dile getirilmektedir.

İzzet-İlhan Soy evinin kapı kanadı üzerindeki süsleme motifi ile *Yusuf Kurt* evinin süslemeleri oldukça benzemektedir. Her iki ahşap kapıda çarkıfelek, künar çiçeği ve yaprakları, tütün yaprağı, gülbezekler ile karşılıklı *tabanca* motifi işlenmiştir. Bölgede kapılar üzerine yapılan tabanca o evde erkek çocuğu olduğunu, askere giden veya askeri rütbeli kişilerin bu evde kaldığını betimlemektedir. Bu kapı kanatlarının benzerleri yakındaki diğer köy evlerinin oda kapılarında da karşımıza çıkmaktadır. Yatağana bağlı Gökgedik köyündeki Hatice Gökmen evinin oda giriş kapısı üzerindeki tabla içine tabanca motifi karşılıklı işlenmiştir. İncelenen örnekler arasında bulunmayan fakat başka yayınlarda ele alınan Zeytinköy evlerinden Ali Kurt ve Mehmet Dağlı evlerinin de oda giriş kapılarında ikişer adet *tabanca* motifi İzzet-İlhan Soy evinin tabanca motiflerine benzemektedir¹². Zeytinköy’de Muharrem Oğuz evi, Katrancı Köyünde Mehmet Ümek, Mehmet Tan, İbrahim Pekel evleri ile Hacıbayramlar köyünden Ayşe İnce, Musa Gökbel, Hasan Balcı evlerinin kapı kanatlarındaki tabla içlerinde de tabanca motifleri işlenmiştir¹³.

Ayrıca *İzzet- İlhan Soy* evinin kapısı form olarak da diğerlerinden farklıdır. Kapı

11 Yeğin, 2019, 586, Res.26.

12 Kunduracı, 2002, 271.

13 Kunduracı, 2007, 132-147 (Çiz.69, 71, 73, 74, 77, 81, 86, 87, 88 – Fot. 190, 192, 195, 199, 200, 209, 210).

üzerinde yarım daire kemerli tepelik ve köşelerinde süslemeler sadece bu kapıda mevcuttur. Katrancı köyündeki Memiş Kocagöz ve Hüseyin Kocagöz evlerinin de kapı tepelikleri kemerli ve süslemeler ajur tekniğinde işlenmiştir. Benzer özelliklere sahip olan bu kapıların aynı usta elinden çıktığı bilinmektedir.

Mehmet Acar evinin kapı kanadında iki adet *kuş* figürü ve *kum saati* motifleri ön plana çıkmaktadır. Kuş haber-uğur getiren, kum saati ise zaman anlamı taşımaktadır. Tablalardaki çarkıfelek, kozalak çiçeği, yıldız motifleri diğer kapılarda görülen süslemeler ile benzemektedir.

Mehmet Kaya evinin kapı kanadı üzerindeki süsleme diğerlerinden oldukça farklıdır. Tabla içlerinde bitkisel süslemelerin yanı sıra *ibrik*, *gaz lambası*, *el feneri* ve *balık* motifleri gibi nesnel ve figürlü süslemeler işlenmiştir. Muğla-Yatağan Katrancı köyündeki Memiş Kocagöz evinin kapı kanadında da ibrik motifi tasvir edilmiştir. Mehmet Kaya evi ile benzer formda yapılan ibrik Türk kültüründe temizlik, arınma ve yıkanma anlamı taşımaktadır.

Ayrıca ibrik, İslam öncesi doğu kültürlerinde de yaygın olarak kullanılan bir motiftir. Tapınaklarda tanrıya su taşıma, kutsal suyu sunma, put yıkama, tapınak içlerini temizleme ve güzel koku serpmeye şeklinde kullanılmıştır. Bu yönüyle ibrik özel bir kullanıma sahiptir. Birçok malzeme üzerine ve farklı yerlerde işlenmesine rağmen çoğunlukla temizliği, arınmayı simgelemektedir¹⁴. Bu anlamlarının dışında kilim dokuyan kadınlar eşine hamile olduğu haberini de vermek istediği şeklinde de yorumlanmaktadır¹⁵. Balık motifi ise bolluk, bereket anlamı taşıması sebebiyle giriş kapılarına işlenmiştir.

Farklı bir bölge olan Beyşehir Üstünler Kasabasında bulunan Hüseyin Gökmen evinin kapı kanadındaki ibrik motifi de Mehmet Kaya evi ile benzerlik gösterir¹⁶. İbrikler, Kavaklıdere'ye özgü bir forma sahip olması ve sadece bu yörede üretilen kapı tipi olması açısından önemlidir¹⁷. *İbrik*¹⁸; Farsça su döken anlamına gelmektedir. Daha çok servis kabı olarak kullanılan kap, abdest almak, el yıkamak, su ısıtma işlevlerini görmektedir. Farklı bölgelerde aynı işlev için kullanılan kabın form olarak farklılıkları bulunmaktadır¹⁹.

Gaz lambası ve el feneri motifleri ise aydınlık, ışık ve nur saçan anlamındadır. Bu motif sadece evlerin giriş kapılarında değil bazı yörelerde yaygı türü olan kilim gibi dokumaların üzerinde de yer almaktadır. Her ne kadar malzeme değişse de anlam aynı

14 Çokay, 2007, 198; Oyman, 2009, 18 (Çiz. 5- Fot. 7-8).

15 Erbek, 2002, 217.

16 Kunduracı, 2002, 270 (Fot. 21-23).

17 Kunduracı, Bahargülü ve Özçelik, 2024, 260 (Fot. 141).

18 İbrik; isminin asıl kökeni Arapça'da Parlamak ve Parlatmak anlamına gelen berk kökünden geldiği bilinmektedir. Ayrıca yapılan araştırmalarda vâkı'a suresinin 18.ayetinde cennetteki bir pınardan akan şarap dolduran kaplar anlamında Arapça olarak kullanılmaktadır (Bozkurt-Kalfazade, 2000, s.372).

19 Farklı bölgelerde ve yörelerde bulunan ibriklerin formları hakkında detaylı bilgi için bk. Kayaoğlu, 1984, s. 263-266.

olduğu gözlemlenmiştir. Evlerin giriş kapılarında içeri nur dolması aydınlık ve bereketli olması, cennetten bir kapının açılması şeklinde yorumlanmaktadır. Gaz lambasına benzer yapılan kandil motifi de aynı anlamı taşımaktadır. Seccade üzerine genellikle sarkan şekilde mihrap içine yapılması aydınlık, temizlik, cennet, ışık ve nur anlamındadır²⁰.

Pencere parmaklıkları dış cepheden pencereyi kapatan ahşap korkuluklardır. Yörede bu korkuluklara “dırbızan” denilmektedir. Ahşap çubuklardan oluşan bu donatı elamanın ortasında çarkifelek motifi işlenmiştir. Bunun yanında yonca motifi ile çeşitli geometrik süslemelere de yer verilmiştir. Bölgedeki köy evlerinin çoğunda bu parmaklıklar kullanılmıştır²¹ Parmaklıkların ve kafeslerin ahşabın yoğun olduğu başka bölgelerde de yapıldığı görülmektedir. Özellikle Akseki, İbradı, Ormana ve Yalvaç²² evlerinde ve dini yapılarında karşımıza çıkmaktadır²³. Zeytinköy evlerinde görülen bu uygulamaların benzerleri Akseki, İbradı ve Ormana evlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Akseki’deki Osman Yüksel Serdengeçti evinin pencere parmaklıklarında yıldızlar, rozetler ve çeşitli geometrik şekiller ile ajur tekniğinde yapılmıştır. Ayrıca Ormana evleri içinde yer alan evlerin parmaklık üstlerinde simetrik olarak tasarlanmış stilize kuş ve kuğu motiflerinin yanı sıra yıldızlarda işlenmiştir²⁴. Ayrıca Beyşehir ve çevresindeki eski evlerde de ahşap ağırlıklı olarak tercih edilmiştir. Dış cephede çıkma alınlıklarında ve pencere kafeslerinde süslemeler yoğunlaşmıştır. Zeytinköy evleri ile ahşap süsleme açısından benzer özellikler gösteren evler kırsal da bulunan örneklerdir²⁵ (Tablo 2).

Evin iç donatılarından biri olan pencere kepenkleri ve kanatları oldukça süslü olup kanatlar odanın içine açılmaktadır. Kanat yüzeyleri yatay ve dikey panolara bölünmüştür. Bölünen bu pano içlerinde bitkisel, geometrik, nesnel ve figürlü süslemelere yer verilmiştir. Yusuf Kurt evinde dört yapraklı yonca, künar çiçeği ve yaprağı, vazodan çıkan çiçekler yer almaktadır. Sadettin-Gülümser Yıldız, Mehmet Kaya, İzzet İlhan Soy, Mehmet Çavdar, Galip Manisa ve Yusuf Kurt evlerinde bitkisel ve geometrik motifler yoğun biçimde kullanılmıştır. Mehmet Çavdar evinde ay ve yıldız, Mehmet Acar evinde ise birbirine sarılmış yılan motifi işlenmiştir. Yılan ikonografik olarak şifa veren şifa dağıtan anlamındadır. Bu evde kalan evin ileri gelen büyüklerinin şifacı olduklarına dair bilgiler bulunmaktadır. Yılanın kötülöklere karşıda koruyucu özelliği olması sebebiyle kapı ve pencere kanatlarına yapılmaktadır. Kadınlar tezgahlarda dokudukları ürünlere şifa, mutluluk, korkulara ve korunmalara karşı yılanı işlemişlerdir²⁶.

İç donatı elamanlarından bir diğeri ise yüklüklerdir. Tamamen ahşaptan olan bu bölüme çiçeklik, sandıklık, sulukluk, bömbelik bölümleri de eklenmiştir. Yüklüklerin

20 Oyman, 2009, 9-10.

21 Kunduracı, 2017, 17, 18, 20 (Çiz. 4, 10).

22 Yeğın, 2019, 587, Res.28.

23 Dikmen & Toruk, 2024: 150,152 (Fot.16, 17, 14B, 14E); Davulcu, 2015: 64,65, (Fot.14-15); Dursun, 2012: 21,122 (Fot. 5,7- Çiz.7, 10).

24 Kunduracı, 2017, 267,268 (Fot.8,9,10).

25 Kunduracı, 2006, 604-616 (Çiz. 10 – Fot. 7,8-17, 25).

26 Oyman, 2009, 9.

alt bölümlerindeki sabit pano içlerinde künar çiçeği, tütün yaprakları, hayat ağacı, selvi motifi, vazodan çıkan çiçekler, ay ve yıldız motifleri işlenmiştir. Sitalize edilen bu bitki motifleri yörede olan künar çiçeği ile özdeşleşmiştir. Yüklüğe bitişik olan çiçeklik ise iki evde karşımıza çıkmaktadır. *Mehmet Gökner* evi ile *Fatma Turgut* evlerinde çiçeklik yüklüğe bitişik olarak yapılmıştır. Çiçekliğin alt bölümlerindeki pano içlerinde künar çiçeği ve yaprağı, üst bölümde ise üçgen formlu süslemelere yer verilmiştir. *Sulukluk* ve *bömbelik* bölümlerinin kapaklarında vazodan çıkan çiçekler, kıvrımlı dallar ve bu dalların uçlarında kozalak çiçekleri açmış veya tomurcuk halleriyle resmedilmiştir.

Seki altı ve seki üstü bölümlerini ayıran ahşap direkler yüklük önünde bulunmaktadır. Tavanın yükünü hafifleten yastıklar yörede fırın ismi ile anılmaktadır. Fırınç'ın yüzeyleri geometrik şekiller ile süslenmiştir. Bazı evlerde ise bu motiflerin üzerine mavi nazar boncukları aplike edilmiştir. Bu boncuklar eve gelen misafirin nazarı değmesin diye takıldığı bilinmektedir. Ayrıca bu fırınçların ön yüzlerine kutsal kitap Kur'an -ı Kerim koymak için *Mushafıklar* yerleştirilmiştir. Farklı formlarda karşımıza çıkan bu bölüm aynı amaca hizmet etmektedir.

Bölge evleri düz toprak damlı olması sebebiyle evlerde genellikle süslü tavan örneği bulmak oldukça zordur. Fakat incelenen Gülizar Üstündağ ve Ünver Ballı evlerinin tavanları alttan çakmalı düz tavan olup süslemeler tavan ve tavan göbeklerinde yoğunlaşmıştır. Üstündağ evinin tavan göbeğinde bitkisel ve geometrik süslemeler ağırlıkta iken Ballı evinde nesnel süsleme ve bitkisel motiflere yer verilmiştir. Göbeğin ortasında altı kollu yıldız ve aşağı sarkan nar motifi dikkat çekmektedir. Nar bereketli olması, çoğaltması, kutsal sayılması ve koruyucu özelliğinden dolayı evlerin tavan göbeklerinde, kapı ve pencere kanatlarına işlenmiştir²⁷.

Bazı araştırmacılar oda giriş kapılarına ve tavan göbeklerine yapılan nar motifini tılsımlı, koruyucu, ölümsüzlük, doğurganlık, bolluk ve bereket sembolü olarak yorumlamaktadır²⁸. Zeytinköy, Katrancı, Gökbel, Gökgedik ve Hisarardı evlerinde görülen bu motifinde benzer anlamlar taşıdığı düşünülmektedir. Ünver Ballı evinin tavan göbeği etrafına yerleştirilen pano içlerinde *hançer* motifi işlenmiştir. Bölgede efelik kültürü sebebiyle evin reisinin efe olduğu düşünülmektedir. Başka bir ikonografik yorum ise evin dört adet erkek çocuğu olduğu yönündedir.

Oda içi elemanlardan olan bir diğer donatı ise raflardır. Yörede “almalık, almelik, ıraf, terek” isimleri ile bilinmektedir. Oda duvarlarını üç yönden çevreleyen ve ahşaptan olan bu raflarda testere dişi, yarım üçgenler, vazodan çıkan çiçekler ve gülbezek motifleri işlenmiştir. Bu raflarda günlük ve özel günler için kullanılan kap-kaçaklar bulunmaktadır.

Sonuç

Zeytinköy evleri bulundukları coğrafya ve iklimin etkisi ile evlerde yoğun bir ahşap kullanımı olduğu görülmektedir. Köydeki evler sokak dokusuyla birlikte bozulmamış ve oldukça sağlam olarak günümüze kadar gelmiştir. Kırsal bir bölgede

27 Özkan Kuş, Duran, 2002, 27-28.

28 Çağlıtütüncügil, 2013, 78.

bulunan bu evler ahşap süslemelerin yoğun olduğu ve bölgeye özgü süsleme motiflerinin kullanımı ve anlamlarıyla ön plana çıkmaktadır. Evler, mimari açıdan iki katlı, tek veya iki odalı, dış sofalı avlulu plan tipinde inşa edilmiştir. Bu evlerin bazılarının ön cephesinde oturma amaçlı kullandıkları yerden yükseltilmiş ahşaptan olan kibetleri yer almaktadır.

İncelenen örneklerde ahşap süsleme uygulaması dış cephede; pencere dırbızanlarında, kafeslerde ve kapaklarda bulunmaktadır. İç mekanlarda ise oda girişi kapılarında, sulukluk ve bömbelik kapaklarında, tavanlarda, yüklük, sandıklık ve çiçeklik altındaki pano içlerinde, fırınç ve mushafık yüzeylerinde, musandıra önlerinde, raf, kapaklı dolap ve ağzı açıklarda oyma-kabartma, kazıma ve ajur teknikleri ile yoğun bir kullanım alanı bulmuştur. Kullanılan motiflerin çoğu yöreye özgü stilize edilmiş bitki dalları ve çiçekleri, nesnel ve figürlü süslemeler şeklindedir. Kırsal bölgeyi kapsayan bu evler oldukça özgün yapılar ve süslemeleri ile ön plana çıkmaktadır. Fakat bunları yapan ustaların vefat etmesiyle artık bölgede bu işleri yapan yetişmiş ustalar kalmamıştır. Bu sebeple öncelikle bu yapıların tescil edilip korunarak restorasyonları yapılmalı ve gelecek kuşaklara aktarılmalıdır.

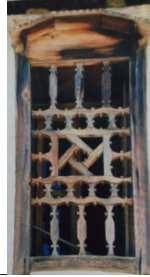
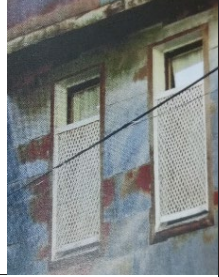
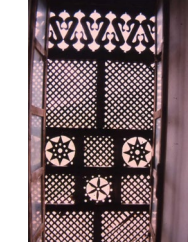
TEŞEKKÜR

Söz konusu bölgede çalışma yapmam için beni teşvik eden ve fırsat sağlayan hocalarım **Prof. Dr. Osman Kunduracı** ve **Prof. Dr. Bilal Söğüt**'e teşekkür ederim.

Tablo 1: Kapı kanatlarının diğer bölge evleri ile karşılaştırılması

				
İzmir-Kiraz Yağlar evi (Cömertler Aktuğ, 2023, 95)	Isparta-Demirci Efendi Konağı (Demirci, 2011, 241)	Denizli-Serinhisar Hüseyin Çoğan Evi (Kunduracı, 2007, 253)	Sivrihisar-Şefik Sakarya evi (Sayan, 2009, 112)	Aydın- Koçarlı Hidayet İlhan Evi (Cömertler Aktuğ & Pektaş, 2017, 50)
				
Ayşe Dudu Gemici Evi (Bahargülü, 2021, 630).	Şehri Pektaş Evi (Bahargülü, 2021, 678).	Ahmet-Hatice Pektaş Evi (Bahargülü, 2021, 732).	Süleyman Pektaş Evi (Bahargülü, 2021, 745).	
				
Isparta-Yalvaç evleri (Yeğin, 2019, 586).	Muğla-Yatağan-Katranlı Ayşe Arıkan Evi (Kunduracı, 2007, 132).	Muğla-Yatağan-Katranlı Memiş Kocagöz Evi (Kunduracı, 2007, 134, 135).		

Tablo 2: Pencerelerin diğer bölge evleri ile karşılaştırılması

			
Isparta- Yalvaç Evi (Yeğin, 2019, 587).	Antalya-Akseki (Dikmen & Toruk, 2024, 150).	Muğla-Yatağan- Katrancı Mehmet Aydın Evi (Kunduracı, 2007, 154)	Afyonkarahisar-Sandıklı Şahitlerin Ahmet Akdağ Evi (Çavuş, 2012, 125)
			
Afyon-Bolvadin Hayriye Abdül Kocasoy Evi (Bahargülü, 2021, 555)	Mersin- Ahmet Karadeniz evi (Yenişehirlioğlu, Müderrişoğlu, Alp, 1995, 115)	Akseki-Ormana İzzet Baştuğ Evi ve Osman Serdengeçti Evi (Kunduracı, 1995, 423, 448)	

KAYNAKÇA

- Bahargülü, N. (2021). Geleneksel Bolvadin Evleri, (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bozkurt, N., Kalfazade, S. (2000), “İbrik”, TDV İslam Ansiklopedisi 21, İstanbul, 372-376.
- Cömertler Aktuğ, E. (2016). Büyük Menderes Havzası Osmanlı Dönemi Geleneksel Konut Mimarisinde Ahşap Süsleme, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van
- Cömertler Aktuğ, E. (2023). Yok Olmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Mimari: İzmir-Kiraz-Yağlar Evleri, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20 (1), 94-106.
- Cömertler Aktuğ, E. ve Pektaş, K. (2017). 19.Yüzyıl Kalemîşi ve Ahşap Süslemeli Bir Ev: Koçarlı Hidayet İlhan Evi, Sanat Tarihi Dergisi, 26 (1), 45-67.
- Cömertler Aktuğ, E. ve Pektaş, K. (2017b). Ahşap Süslemeli Bir Ev: Denizli Merkezefendi Hacı Hızır Salih Efendi Evi, Kalemîşi Türk Sanatları Dergisi, 5 (9), 13-32.
- Çağlıtütüncigil, E., (2013), Türk Süsleme Sanatında Nar: “Form, Köken ve İkonografik Anlamı”, Tübar-XXXIII, 61-92.
- Çavuş, E. (2012). *Kaybolan Değerlerimiz Sandıklı Evleri*, Promeda Yayınları, Ankara.
- Çokay, M. Ö. (2007), “Seccade ve Saf Seccadelerdeki Bazı Motiflerin İkonografik Değerlendirmeleri”, İstem, (İslâm, San’at, Tarih, Edebiyat ve Musikisi) Dergisi, 9, 187-208.
- Demirci, D. (2011). *Geleneksel Isparta Evleri*, Isparta Valiliği Kültür Yayını, Isparta.
- Davulcu, M. (2015). “Ormana Yöresi Geleneksel Konut Mimarisi ve Yapıcılık Geleneği”, *Kalemîşi Dergisi*, 3/5, 47-96.
- Dikmen, Ç. B. ve Toruk, F. (2024). “Akseki Ahşap Mahallesi Geleneksel Konutların Kırsal Miras Kapsamında Korunmasına Yönelik Öneriler”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/1, 135-161
- Dursun, N. (2012). Akseki İlbat Köyleri ve Çevresindeki Geleneksel Türk Evlerinden Örnekler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27, 119-127.

- Erbeek, M. (2002), Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kayaoğlu, İ.G. (1984), "Anadolu'da Yaşayan Bakır İbrik Biçimleri", I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, İzmir, 263-266.
- Kunduracı, Osman. (1995). Batı Toroslarda Bulunan Geleneksel Konutlar, (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kunduracı, O. (1999). "Muğla-Yatağan Çevresindeki Ahşap Süslemeli Kapılar", 2000'li Yıllarda Türkiye'de Geleneksel El Sanatlarının Sanatsal, Tarımsal ve Ekonomik Boyutu Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 183-189.
- Kunduracı, O. (2002). "Batı Toroslarda Bulunan Geç Dönem Türk Evlerinde Ahşap Süsleme" *Türkler Ansiklopedisi*, 18, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 265-272.
- Kunduracı, O. (2006), Beyşehir ve Derebucak Çevresinin Eski Evlerinden Örnekler, Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Meslek Yüksekokulu I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 11-13 Mayıs 2006, Beyşehir/Konya, 604-616.
- Kunduracı, O. (2007a). *Muğla-Yatağan Çevresindeki Türk Devri Mimarisi ve El Sanatları*, Muğla Valiliği Kültür Yayını, Muğla.
- Kunduracı, O. (2007b), Denizli-Serinhisar İlçesinin Eski Evleri, A. Özçelik, M. Y. Ertas, Y. Kılıç, Y. Avcı, S. İnan, S. Parlaz (Ed.), Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu 6-7-8 Eylül 2006, Denizli, 246-254.
- Kunduracı, O. (2017). "Muğla Yatağan Evlerindeki Dırbızan Örnekleri", *XII. Uluslararası Türk Sanatı Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri/11-15 Nisan 2017* (Ed. Osman Kunduracı-Ahmet Aytaç), Bakü-Azerbaycan, 17-22.
- Kunduracı, O., Bahargülü, N., Özçelik, A. C. (2024), Kavaklıdere Bakırcılığı, Stratonikeia Çalışmaları 9, Ankara.
- Küçükerman, Ö., (1988). Kendi Mekânı Arayışı İçinde Türk Evi, İstanbul.
- Oyman, N. R., (2019), "Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi", Arış Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi, 14, 4-22.
- Özkan Kuş, N., Duran, R. (2002), Türk Süsleme Sanatında Nar, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Sayan, Y. (1997). Uşak Evleri, T.C. Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri Yayınları, Ankara.

- Sayan, Y. (2009). Sivrihisar Evleri, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- Yenişehirlioğlu, F., Müderrisoğlu, F., Alp, S. (1995). *Mersin Evleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Yeğin, M., (2019). “Geleneksel Yalvaç Evlerinde Ahşap Konut Sistemi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:12, Sayı:66, 575-587.

Hakem Değerlendirmesi: Çift “kör” hakem incelemesi.

Çıkar Çatışması: Yazar bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek beyanı yapmamıştır.

İntihal ve Diğer Etik Beyanlar: İntihal taraması *iThenticate* yazılımıyla yapılmış ve benzerlik oranı, derginin üst sınırı olan %15’in altında çıkmıştır. Yazarlar, makalede, kaynak gösterilenler dışındaki görsellerin kendilerine ait olduğunu belirtmiştir.

Peer-review: Double-blind peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Plagiarism & Other Ethical Statements: Plagiarism detection was conducted using the *iThenticate* software and the similarity ratio was detected below the journal’s upper limit of 15%. The authors have stated that the images, except for those whose sources are shown, belong to them.

Makaleler, ilk başvurudan yayın aşamasına değin, ön inceleme, hakem değerlendirme, editör ve İngilizce editörü inceleme süreçlerinde görülen ihtiyaçlara göre, gözden geçirme ve düzeltme yapabilmesi amacıyla yazara en az bir kere geri gönderilmekte ve yayın öncesinde de yazarın son durum onayı alınmaktadır. Yoğunluk ve personel sıkıntısı dolayısıyla dergi tarafından ayrıca nihai, detaylı bir redaksiyon işlemi yapılamamaktadır. Dilin kullanımı, imlâ ve redaksiyonla ilgili hususlar ve kullanılan görsellerin kalitesi yazarların sorumluluğundadır.

From the first submission to the publication stage, articles are returned to the author at least once for review and correction, depending on the needs encountered during the preliminary review, peer review, editor and English editor review processes. In addition, the author’s approval is obtained for the final version of the article in publication format before publication. Due to the density, and lack of personnel, no additional redaction (editing the writing/typing) is performed by the journal. The language usage, expressing style, spelling, typing and reduction matters and the quality of the images used are the responsibility of the authors.

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi | *Ege University, Faculty of Letters*
Sanat Tarihi Dergisi | ***Journal of Art History***
ISSN 1300-5707 | e-ISSN 2636-8064
Cilt: 34, Sayı: 1, Nisan 2025 | *Volume: 34, Issue: 1, April 2025*

Sahibi (Owner): Ege Üniv. Edebiyat Fak. adına Dekan (On behalf of Ege Univ. Faculty of Letters, Dean): Prof. Dr. Selami FEDAKAR ♦ Baş Editör (Editor in Chief): Dr. Ender ÖZBAY ♦ Editöryal Kurul (Editorial Board): Prof. Dr. Lale DOĞER, Prof. Dr. Semra DAŞCI, Doç. Dr. Şakir ÇAKMAK ♦ İngilizce Editörü (English Language Editor): Dr. Öğr. Üyesi Elvan KARAMAN MEZ ♦ Yazı İşleri Müdürü (Managing Director): Doç. Dr. Hasan UÇAR ♦ Sekreteryâ - Grafik Tasarım/Mizampaj - Teknik İşler - Strateji - Süreç Yönetimi (Secretariat - Graphic Design/page layout - Technical works - Strategy - process management): Ender ÖZBAY

(İlgili sayının bilimsel hakemleri, tüm makaleleri içeren “Sayı Tam Dosyası”nda belirtilmiştir.)
(The scientific referees of the relevant issue are presented in the “Full Issue File” containing all articles.)

[İnternet Savfası \(Acık Erisim\)](#)

[İnternet Page \(Open Access\)](#)

DergiPark
AKADEMİK

<https://dergipark.org.tr/std>

Sanat Tarihi Dergisi hakemli, bilimsel bir dergidir; Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.

Journal of Art History is a peer-reviewed, scholarly, periodical journal published biannually, in April and October.

